

MAGYAR KURI R

Bétsből, Pénteken, October' 8-dikán 1819.

Északi Amérika.

Az innen jövő tudósítások nagyon haborus abrázatot vettek fek. Wasling tonból így irtak Aug. 9-dikéről: — „A Spanyol tudósításoknak megérkezésétől fogva ármadánknak néhány osztályai porantsolatot vettek, hogy a' Floridai határok felé vegyék útjokat. A' Canadai határokfeléi sánkivül való készülétek szemleltetnek; a' tengeri készülétek kettőztetve folytattatnak; minden harárainkra Inzsinörök küldettettek, hogy azon pontokat kijegyeljék; a' hol oltalmazó készülétek kívántatnak; végezetre a' Buenos Ayresi és Venecuelai Szabad Státufok' Agenssei, ha még éppen közönséges hivatali módon meg nem esmertetnek is, de egyéb eránt már legelőkelőbb Státustisztjeinkel vannak gyakran egygyütt.“

Hasonló hadi hangon beszéllnek a' Ney-Yorki Ujságlevelek: — „Azolta (igy szollnak ezek) hogy a' mi Hornet nevű hajónk Kadiksból a' Spanyol Királynak a' Floridákat illető Kötés eránt való akarátjának kinyilatkoztatásával ide megerkezett, gyakortavaló Cabinéti tanátskozásokat tartanak az Elölülő és a' Külső Minister; 's valamint Florida, úgy Canada felé is fegyveres serégeknek mozgását lehet észre venni. Az Anglusok is erőssíteni kezdettek Montreal várát.

* * *

Az Északi Amériikai egygyesült Státusoknak három oly nevezetesebb nagy folyó

vizei vannak, mellyek általa' külömbkülömb tartományok között való közösülés fenntartatik 's a' belsekereskedés folytatatik, 's naponként nagyobb meg nagyobb virágzásra emeltek, melyben legnevezetesebb környülállás az, hogy ez a' véghe tetlen távolságokon fennálló közösülés és kereskedés, mar most majd tsak gözhajók által folytattatnk. Ezen három főbb vizek, *Mississipi*, *Ohio*, és *Missouri*. Az a' sebesség és hátország, mellyel ezen gözhajók a' leg nagyobb rohanással folyó vizeken felfelé mennek, oly betsesekké tette őket, hogy itt már alig lehet más nemű hajókat látni. A' Mississipi vizén való út Uj-Orleanstól fogva ~~Pittsburgig~~, melly az Ohio mellett fekszik, 2680 Anglus mértföldet teszen, 's ennek megtételére eddig a' közönséges módon, lapátok és vitorlák' segedelmével evező hajóknak, hat hónapok kívántattak; a' gözhajóknak pedig már most nem kívántatik egy egész hónap; elég 22 vagy legfeljebb 25 nap. A' Mississipin és Ohion most 35 gözhajók járnak le 's fel, mellyeknek egyszeri terhe mind együtt 7259 tonna. Mostanában még 30 ilyen hajók vannak építő mivhelyen, mellyekre mindegygyütt 6998 tonna tereh fog felférni. — Még eddig tsak hét gözhajót ért ez vagy ama' szerentsétlenség.

Az emberek' száma ezen egygyesült Státusokban az 1786 - dik esztendőben 4,000,000-ra telt, most telik 10,500,000-ra. Ha a' jövődő 80 esztendők alatt is ily mértékben nevededik népe-

déssek (mint ezt nem is lehet fel nem ten-
ni) így ugyan ezen Státusokban az 1844-
dik esztendőben 21 millióra, 1869-ben
42 — 1894-ben pedig 84 milliókra fog-
menní a 'lakosok' száma. — Vannak azon-
közben, kik úgy ítélnék, hogy, ha
egyszer a 'Déli Amerikai Szabad Státusok
állandóságát kaphatnak, azután nem fog-
nak az Északi Amerikaiak oly nagy mértékben
népcsedni, mint addig, azért, hogy az
Európából Amerikába folyó lakosok,
kivált ha a 'több Déli Amerikai Szabad
Státusok is oly *Liberális* Constituziót
fognak felvenni, mint Buenos-Ayresről
irtuk, ezen-túl több felé fognak oszlaní.
Eddig nagyobbadon mind tsak Északi
Amerikába mentek és telepedtek meg.

Nagy nevet fog magának szerezni az
Északi Amerikai egygyesült Státusoknak
mostoni Elölülője Monroe, ha azt
véghez vitetheti, pedig jó reménség kezd
lenni hozzá, a' mihez nem régen nagy
készülettel hozzáfogatott, t. i. hogy a'
~~Missouri, Fellenstone, és Columbia~~ vi-
zetek egymással úgy öszetsatolja, hogy
az Atlanticum tengerről egyenesen lehes-
sen a' Csendes tengerre menni, melly
esetben Columbia vizének torkánál egy
nagy keresedő város epittödvén, az Északi
Amerikaiak' kereskedésének útja China
felé egészszen megváltozna 's nagyon
megrövidülne.

* * *

A' Londoni *Morning - Chronicle*
egy levelet közöl, mellyben az 'Északi
Amerikaiak, Spanyolok és Anglusok kö-
zött a' Floridák miatt fennforgó egyenet-
lenkedésre nézve, ilyen megjegyzésre-
méltó elmélkedés hozattatik - le a' mi
időnkbeli Historiákból: — „Valami titkos
Kötésről, mellyben Spanyolország arra kö-
telezte volna magát, hogy északi Améri-
kai tartományai közzül egygyet is sem-

mi idegen Hatalmasságnak által nem en-
ged, sokat beszélnek. Ha ez így van,
'Angliának nem lett volna szüksége arra,
hogy mostanában a' Floridák által enged-
tatése ellen protestáljon; tsak a' kíván-
tatott volna, hogy Spanyolországot eme'
Kötésre emlékeztesse.“ — Valósággal ta-
láltnak is (ezek már a' *Morning Chronicle*'
szavai) 'Angliában sok hiteles em-
berek, kik azt erőssítik, hogy a' Flori-
dákat illető Kötést, mellyet nem régen
Ritter O n i s szerzett vala *Washington-*
ban, a' Spanyol Udvarsoha éstelyesség-
gel nem ratifikálhatja. Ide járult végre
az a' fenyegetödzés, hogy Anglia tudá-
ra adatta a' Spanyolországlószéknek, hogy
ha a' Floridákat tsakugyan által talál-
ná engedni az 'Északi Amerikai Státusok-
nak, ő Cubát azonnal meg fogja rakni
'Anglus katonákkal. Ez a' villongás már
az Angliai Parlamentumban is elő for-
dult (tavaly), és mérges öszszeszollalko-
zásokra adott alkalmatosságot. Valóság-
os, hogy mi által nem láthatjuk, mi von-
hatta volna el Angliát azon politikától,
melly szerént 1808-ban a' maga 'Agense
Morier úr által oly nyilatkoztatást ter-
jesztetett Washingtonban az Amerikai or-
száglószék' alejébe: Hogy, ha előbb
vagy később a' Floridáknak urat kellene
változtatnia, azokhoz Angliának éppen
olyan jussa lenne, mint az Északi Améri-
kai egygyesült Státusoknak — melly
nyilatkoztatásra az akkori Elölő Mad-
dison, azt váloszlotta: Hogy az Améri-
kai Státusok soha meg nem fogják azt en-
gedni, hogy a' Floridák valamely más
idegen Hatalmasságnak kezére jussanak.
A' *Seminoles* nemzet ellen való hada-
kozás siettető eszközül szolgált az Améri-
kaiaknak arra, hogy annál hamarabb
megmutathassák, hogy ők a' Floridákat
semmi más idegen Hatalmasságnak kezére
jutni nem engedik, minthogy a' *Seminolesek*
ellen való hadakozásnál fogva

oda egyszer beülvén, már nem egy könnyen engedik onnét magokat kikergettetni. Az Amerikaiak azt kívánták Spanyolországtól, hogy fizesse meg nékiük, a' mivel régen adós. Spanyol ország nem fizethetett egyébbel a' Floridákon kívül. Hát akarja - é még is 'Anglia kényszeríteni Spanyol országot arra, hogy régi ígéretét tartsa - meg? 's fénn - áll - é ezen ígéretvalósággal? Az idő fogja megmutatni. A' dolognak minden eselben kedveilen következesei lehetnek" — sőt hogy tsaknem egész bizonyossággal lenni is fagnak, elég nyilvánosságosan bizonyítják azok a' feljebb említett hadi készsüetiek, mellyek valamint az 'Eszaki Amerikaiak' úgy az 'Anglusok' részéről is tétettetnek.

N a g y B r i t a n n i a .

Az utóbbi levelek szerint még a' mult hétfőn nem érkeztek volt meg Bétsbe Londonból az arról való tudósítások, hogy az a' népzendülés, a' melly Paisley nevű mezővárosban Sept. 11-dikén kezdődött, 's későbbre Glasgowba is bekapott, miként végződött. Itt kövesknek ezen lármákról szolló tudósításoknak summázata Sept. 11-dikétől fogva 14-dikéig (ezen napot is befoglalva): — „Paisley nevű mezővárosban gyűlést akarván a' néptartani, azt a' Magistratus meg nem engedte, a' zászlókkal való járást pedig különösen megtiltotta. A' nép ezen tilalomnak nem engedelmeskedett, sőt Glasgowból is sok Reformálók kimenvén oda, katona sorokat formáltak 's zászlókkal és muzsikáló karokkal le 's fel járván, végezetre 8 zászlót az oratori alkotmány körül, melly a' Manchesteri történetekre nézve fekete posztóval volt bevonva, felszurtak. Az Orátorok is fekete öltözetben jelentek-meg. Az egész gyűlés valami 12,000 emberekből állhatott. Az Orátorok minnyájan a' Manches-

teri véres öldöklésekről tartottak beszédek. Itt is jóvallások határozottak-meg, mint ezen tárgyra nézve az egyéb gyűlésekben is mindenütt. Végezetre Hunt-hoz is intéztek egy köszöntő irást. Azonközben nem tudni mi okból, hirtelen lármá támadván, a' zászlóhordozók mind elszaladtak, de ezekbe vévén, hogy tsak valk lármá volna, ismét megjelentek a' zászlóknál, 's az Orátorok által lepiron-gattattak. Még eddig tsandesen folytak mindenek, hanem vége lévén a' tanátskozásnak, 's a' Reformáló sokaság zászolosan és muzsakával 's katonai sorral Paisleybe beléptetvén, azt parantsolta a' Magistratus, hogy a' lobogó zászlók tüstént dugattassanak - el 's az emberek mind takarodjanak haza. Nem telyesítvén a' nép a' Magistratus' parantsolatját, a' politizai katonák a' zászlókat elvették, melly után egész estvig meglehetőts tsendesség volt; hanem 9 és 10 ora között a' nép ismét tolongani kezdett, a' Tanáts' és Politizai Tisztség' házáinak ablakait beverte; így tselekedett két Kortsmárosoknak ablakaikkal is, kikről tudta, hogy a' Politizai katonák közt szolgálnak. A' Lárma reggeli 3-madfél oráig tartott, a' midőn, leginkább annak hallására, hogy Glasgowból katonák közelitének, a' nép elszéledett. Ezek szombáton történtek. A' körekezett vasárnapon (12-dikben) ismét elkezdődött a' tolongás; a' Magistratualis személlyek, kik magokat az után mutatták, vagy a' templomba mentek, kifütyöltettek. Eljövén az estve a' larmázás nagyobbodott; sok személlyek kövel meg hajgáltattak és rutul megsebesítették, úgy hogy nem volt mit tenni egyebet, hanem a' támadási Aktát el kellett olvas-tatni 's a' katonaságot ismét segítségül hívni, melly a' tsendességet a' nélkül helyreállította, hogy kardott volt volna, pedig köecesső által köszöntetett a' néptől.

Sept. 13-dikán oly hir érkezvén Glas-

gowból Edinburgba, hogy ott nagy láрма ütött volna ki, innen azonnal Huszár-ság küldetett odá. Azouközben oly hirtudamodott-el, hogy a' nép a' fogházakat feltörte, a' foglyokat kibotsátotta 's a' katonaságot is viszszaverte volna. De talám Paislayt Glasgownal zavarják itt össze a' tudósítók. Ott Paislayban volt nagy láрма Sept. 13-dikán. A' katonáknak ismét ki kellett állani, 's a' zúgás a' helyett hogy tsendesedett volna, nevedekett. Estve a' támadási Aktát felolvasták, 's hogy a' lármázók azzal ne menthessék magokat; hogy nem tudták hogy felolvastatott volna, egy nagy táblát hordoztak széllyel a' népközt mindenfelé, melyre a' volt irattatva, hogy a' támadási Akta fel van olvastatva. A' Biro egy tsapat katonaság előtt az utzán megindulván, a' sokasághoz beszédet intézett, és szép szóval intette az eloszlásra. A' békességnek megháborításáról emlékeztvén a' Biró, felkiáltott valaki a' sokaság közzül: Hogy, de hát ki rontotta meg legelőször a' békességet? Nem az 'é, a' ki azelőtt elvetté, 's közzülünk sokakat elfogdosztatott, a' kik senkit se bántottak. — Végre tsakugyan be kellett vágni a' katonaságnak, minthogy a' néptelenséggel nem akart eloszlni. — Ugyan ezen napon (13-dikban) Glasgownban is elkezdődött a' láрма, minekutánna a' katonák onnét Paisleybe az ott folyó lármának letsendesítésére küldettettek volna. Tsak a' katonáknak visszaerkezésével állott ismét helyre a' tsendesség, de tsak azutan, minekutánna a' katonák itt is kő-essővel köszöntődtek 's a' támadási Akta itt is felolvastatott volna. A' katonaság ugyan ezen lármákban mindennütt nagy mérséklettséggel viselte magát, 's nem sok embert sebesített-meg, hanem az okozott több veszedelmet, hogy a' lármázók a' lámpósokat az utzákon mind összetörték, 's azon házaknak ab-

lakaikat, a' hol gyertya égett, mind behajgálták. Valami 100 emberek fogságra vitettek, de tsak valami 40-vent tartoztattak-le, a' többit elbotsátották. Em Ezek keményen meg fognak büntetelni, minthogy itt a' katonaság jó rendet tartván a' támadási Aktának felolvastatása után egy óra mulva fogdosta-el az engedetleneket; itt pedig *Capitalis* bünt tselekszik az oly ember, ki a' támadási Aktának felolvastatása után egy óra mulva összsetsoportozva találtaik.

Későbbi levelek szerint végezetre mind ezeken a' lármás helyeken helyre állott volt a' tsendesség, hanem előrevigyázásból, minthogy egész Skotziában tsak két gyalog és két lovas Regementek találtattak őrizeten, tsakugyan jónak találta az Osszáglószék Portsmouthbol még ket gyalog Regemenseket hájóra ültetni és Leithbe vitetni.

* * *

Summázat a' Londoni Ujságok-hál; — *A Statesman* erőssiti, hogy a' Bristol, Birminghami, és Leedsi Reformálók meghívták Huntot, hogy az ő nemsoká tartandó nép gyülesceiken jelenyen-meg, de nem tett nékiek ígéretet, így mentvén magát: — „Lehetetlenség hívástokat elfogadnom, minthogy mostantól fogvást minden időmet a' Manchesteri gyalázatos gyilkosságok' okozónak törvényes üldöztetéssekre akarom fordítani. Ha mindén Anglusok össze nem tsatólják magokat, hogy minden eszket, erejeket és tehetségeket ezen czélnak elérésére fordítsák, így minden tulajdonjok, életjek és szabadságok, a' katonai erőszakos Uralkodásnak zsákmányává fog-nak lenni.“

Bennet és *Sir Bardett*, a' Parlamentum' két esmeretes tagjai, feltették magokban, hogy útjokat személylyesen Manchesterbe vegyék, és ott helyben min-

den történeteket pontosan magok meg-
vizsgáljanak.

A' Times írói azt mondják, hogy meg kell annak vagy egy vagy más módon csni, hogy a' Lankasteri Törvény-
zsék azon indító okokat kinyilatkoztassa, a' mellyekre nézve ő minden vádolási fel-
adásokat, mellyek a' Manchesteri törté-
nétekhért a' Polgári katonaság ellen ő e-
lejébe vitették, visszavetett. Ezen
Times és a' Morning-Chronicle sok féle
nevezetes történeteket hordanak-fel, mint
a' mellyek mind a' Manchesteri népgyü-
lésen fordultak volna elő. — „Corri-
gan nevű Polgárkatoná (így szólnak
ezen levelek) azzal vádoltatik, hogy bi-
zonyos Holt nevű emberen tsak gondolat-
latlan elvetemedésből oly vágást ejtett
kardal, hogy kevés napok alatt meghalt
miatta. Egy más Polgárkatoná, Gilman
nevű Manchesteri idős kereskedő urnak,
ki tsak újságlátás' kedviért ment vala ki
házából, a' kalapiját fejeéről leütve, mi-
kor az öreg, a' kalapiját fel akarván venni,
lehajlott, ~~akkor ejtett egy meglehető-
sebet a' fején.~~ Egy harmadik Polgárka-
tona egy aszszonynak a' ki gyermekét a'
mejjén tartotta, néki vágatván, az asz-
szony a' gyermeket elejtette, 's mikor le-
hajlott volna, hogy felvegye, akkor vá-
gott hozzá a' Polgár, de szerentsére az
aszszony ruhájába megakadt a' kardja,
's több effélék.“ — Ezen 's több ilyen
történeteket hordván-fel a' Times, azt
mondja, hogy ő nem láthatja által, mi
okon vethette a' Lankasteri Törvényes-
szék ezen vádakát vissza, 's ezen okok-
rol mendja, hogy mind ezeknek vagy egy
vagy más módon még idővel ki kell nyi-
latkozni.

A' Régens Princz Sept. 17-dikén a'
Királyi György nevű tsajkán Ports-
mouthból a' tengerre kivezett, és tiz
napot szándékszik ott tölteni. — Ports-
mouthban mind ez ideig tilalmazta a' Pol-
gármester népgyűléseknek tartatását: ha-

nem, mint most írják, ezen tilalmazás
mellett is össze akar gyűlni a' nép. — A'
Leeds körül fekvő helységekben még
most is gyakran tartatnak afféle, de tsak
kissebb számú népgyűlések, mellyekben
a' tanátskozás' tárgya még mind tsak a'
Manchesteri gyűlésnek vérontással tör-
tént széllyel kergettetése.

Glasgowban Sept. 14-dikén ugyan már
ezen újabb tudósítások szerint is hely-
reállott volt a' 'sendesség, hanem Pais-
leyben még ezen napon is be kellett a'
Huszároknak a' sokaság közzé vágni, melly
oly célzással gyűlt volt össze, hogy
az előbbeni napokon elfogattatott embe-
reket kiszabadítsa.

A' Carlislei tudósítások szerint,
mellyek Sept. 18-dikán indultak, ott még
ekkor is folytatták a' béketelen emberék
a' város környékén az éjjelenként va-
ló öszszegyölekezést, 's magokat a' Ré-
gens Princztől kijött Proklamatió ellen
is fegyverben gyakarlották. A' Gyökeres
Reformálók már nem is titkolják azt, hogy
efféle fegyverben való gyakorlási gyűlé-
sek tartatnak; azt mondván, hogy nékiek
népzendüléshez kell magokat készen tartani,
's ők nem akarnak készületlen talátatni.
Ilyen Gyökeres Reformálók Carlisle
városában néhány százan talátatnak, 's
ha magokat az északi Grófságokkal, a'
hol most a' pezsgések uralkodnak, egy-
gyesithetni fogják, jó számú eltökélt
emberekből álló sereget fognak tenni —
's mintnogy Carlisleben nagy fegy-
veres és puskaaporos magaziumm van,
tehát ezt nagy gondal örizteti az Ország-
lószerk.

* * *

A' mit ezen újságnak' kezdetén a'
Washingtoni és Ney-jorki tudósítások
után az Északi Amerikai nagy hadi ké-
születekről irtunk, a' Londoni Ministe-
riális Kurir is nagyon kezdi valóságosítani,
így szollván Sept. 17-dikén költ levelé-
ben: — „Tegnap levelek érkeztek-még

Londonba *Charlestown*bol, mellyek, tsak 23 napot töltöttek az útban. Ezek szerint Eszaki Amérikában mindenféle készülétek tételenek arra az esetre, hogy a' hadakozás el talál kezdődni. A' hadi hajók minden kikötőhelyekben kivezéshez készítetnek; a' hadi és tengeri Ministeriumoknak Cancellariájikban nagy tüzzel foly a' munka. Úgy látszik, hogy a' közönség nagy kedvet mutat a' hadakozáshoz. A' kereskedés' tsatornáji mind bedugultak 's a' népet az a' remétség táplálja, hogy ha a' hadakozás el talál kezdődni, sokkal nagyobb boldogság fog uralkodni, mint így uralkodott."

Spanyol Amerika.

A' Venecuélaiakról megvallják a' legujabb tudósítások, hogy nagyon iparkodnak. Most azt a' tsapást ejtette a' Spanyolokon GenerálisUráneta, hogy tengeri útközetre kerülven a' dolog, a' Spanyol hajós seregnek megverettetésével végződött a' verkedés, melly után a' nevezett Insurgens vezér' seregei, mellyek *Margarita* szigetéről jöttek vala, *Barcelonától* nem messze *Pezzuetos*hoz kiszállottak. Émellert *Tygris* nevű Spanyol *Briggs* is az Insurgensek zsákmányává lett.

Az Anglus újságlevelekben egész *Bulletinhagon* beszélik a' *Buenos-Ayresi* tudósítások, hogy melly nagy készültket tesznek ott a' Hadiksból odakészülő nagy expeditziónak fogadtatására. A' város körül több sántzok készítették, 's benn a' városban is sántzok építették; a' házak' ajtáji és ablakai berakattatnak, 's mint-hogy ott a' házak' fedeleji laposak, tehát a' házakközti való közösülés a' házak' fedelein tartatik-fenn. Ezen intézetek araválóik lesznek, hogy a' tsatázás az ellen ségnek a' városba lejendő berontása után benn a' városban is folytattathassák. Itt minden ház olyan, mint egy bástya; árkok és sántzok készíttethetnek mellettük; a' falaik olyanok, hogy se tűz se golyobis nem árt nékik; a' főbb utzákra agyuk

szegeztetnek-ki. A' fellegvár is ily módon erőssítetk; benn a' városban 15,000 gyalog katonák lesznek őrizeten, a' város körül pedig 10,000 lovasok fognak logerezni. Telegráfok állíttattak-fel, 's a' *La Plata* torkában messzire bé a' tengerig állíttattak-ki a' strázsahajók. Az aszszonyok, gyermekek 's a' tsatázásra nem alkalmas öregek, minden-felvető vagyonaikkal az orság' belső részeire küldtetettek. — Generális *Belgrano* a *Constitútiót* a' táborban kihirdettetvén, azt a' fegyveres nép nagy örvendezéssel fogadta. — Lord *Cochrane* Perunak *Guanapo* nevű városától 70,000 *Piaster*ekből álló hadi adót vévén-fel, minden alatta szolgáló hajós legényeknek, kik közt 850 Anglusok találtatnak, 100 *Piaster*eket adott, mint zsákmányt. Tölle nagyon félnek a' Spanyol hajósok; nem merik megtámadni, 's több effélék."

Spanyol Ország.

A' *Madrid*bol Sept. 14. dikén indult tudósítások szerint, *Leon* szigetén kevés napok alatt nagy erőre kapott a' *Sárga Hídeg*. Aug. 14. napján fogva 20-dikáig 105 embert ölt-meg, 302-ten ki gyógyultak belőlle, más 723 manekpták. Aug. 20. dikától fogva pedig 30. dikéig, meghaltak benne 345-ten, ki gyógyultak belőlle 663-man, alkapták 1313-man. Hogy ily hirtelen ily nagy erőre kapott a' szegénység közt uralkodó nagy inségnek tulajdonítják, a' kik közt ez a' betegség legjáróványab. Hogy a' környéki helységekre is kikapott, az okozta, hogy későre vették eszkebe az orvosok, hogy milyen talajdonságú betegség legyen. *Hadiksban* és *Puerto S.ta Mariában* ugyan még nem kegyetlenkedett oly nagyon mint *Leon* szigetén, de ott is lehetett valóságos jelét látni nem tsak az, ispotályokban, hanem a' lakosoknak, házaiknál is. *Leon* szigetén Sept. három első napjain 192 — 4-dikén pedig 57 embereket ölt-meg ezen hideg.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Magyar Ország.

Soprony Sept. 20.—Augustus' utolsó, és September' első napjaiban tartattak a' Cath. Gymnasiumban a' szokott Fő Probatételek. A' mellett, hogy a' rendszert dőadatott Tárgyakban minden Classisok ditséretes előmenetelt mutattak: a' Tanulók Fő Tiszt. Fejér György Fő Director Urnak bölts rendelkezéséhez képpest a' Stilusnak külömb külömbféle nemciben készített tulajdon dolgozásaikat- is előterjesztették, mellyek között Virág és Grainer Ifjak' deák, és magyar Versezetei megérdemlik, hogy említettessenek. Szép volt hallani azt- is, hogy a' Syntaxisták akár mellyik kérdőnek felkérésére deák periodasokat, és epistolákat *improvisálva*, és még- is helyesen tudtak mondani. Az első Probatételek után a' Gymnasium Odeumában némelly Drámák adattak.

Az újabb idősleli Tudós Nevelők fesszegetés alá vették azon kérdést- is: hasznos legyen a' Tanuló Ifjúság által Theatromi Darabokat játszodtatni? Némelly hegyes Olvasók emlékezni fognak itt azokról, a' miket e' dolog iránt Rollin, Campo, Schröder, és kivált Milde irtanak. Mindenek' megfontolása, és a' tapasztalás után lehet vallani: hogy, ha az e'féle Darabok érett okossággal választatnak meg, ha a' Tanulók mulatságaiknak aldozativá nem lesznek, azaz, ha azért a' Classisok' essentiális tanálműnyaikban hátra nem vettetnek; ha azokból minden szeretősködés, még a' legártatlanabb, 's törvényesebb szerelem- is, és általán véve minden immoralis rolla kimarad; ha a' fiatal Játszóik fejér személyek' köntösi- be nem öltözködnek, (a' mi hajdan némelly Prantzia Collegiumokban történt, de a' melly dolog' ártalmas következésinek

meggondolása egy érdemes Tanítónak halála' óráján- is könny- hullatásokat fartsart- ki, és valóban *abominabilis est coram Deo, qui facit haec. Deut.*); ha azután az illető Tanítók gondoskodnak arról, hogy a' játszó kis királyokat, és bajnokokat az adakozva járó tapsok elne szédítsék, és benne, nem mondom a' Komédiások' életére való viszketség, de a' Theátrumok' látogatása után vágyó hajlandóság- is lobbol ne kapjon; végre pedig, ha ők annak idejében, Quintiliánus oktatása szerint, a' scenicus szőejtést, és kézjárást az Orátoréitól megkülönböztetni megtanítatnak: ekkor ugyan lehet, és nagy haszna lehet a' Tanuló Ifjúságra nézve a' Theatromi Játéknak. A' fiatal Játszó, nemes bátorságot, 's erejében tsemérmes bizodalmat kap, meg szokik a' világosságtól nem félni, 's magát többek előtt mutatni; egy szóval ama' szégyent, melly az ifjú kor ekeségeitől, a' szerénységtől, különböz, és ha orvos kezét nem talál, némelly embert holtig gyötör, és sok jó tselekvéstől visszart, azon paraszt szégyent mondom, mellynek Plutárchus olly szép ékes beszéddel és igazán javolja kivonatni gyökerét, ha egyszerre nem- is, de nagyjában valóban leveti; és a' midőn a' legszebb Poésis' részeit emlékezetébe bévésí: nyelvet egyszer- s mind bővítí, vastagítja értelmét, nemesíti szivét, és izletét kiváltképpen műveli. Minden említett tekintetek figyelembe vétettek a' Sopronvi Gymnasiumi belí Tanítók által. A' Tanulók a' Probatételekben bizonyították, hogy ezen Gyakorlások a' dolog- szeretést benne még inkább nevelték, és a' játszott Darabok, magokban nem nagyok, de moralis foglalatjokra nézve ollyanok voltak, hogy azokat akár melly prédikáló- szék- ből- is el lehetett volna mondani.

Tiszt. Szárnyai Zoroard, Helybeli Director Ur volt az, kit hazafiúi buzgósága, és az Ifjúság eránt viseltető atyáskodó szeretete arra birt: hogy az Oskolai Épülethez ragasztatott, eddig üresen állott, téres Odeumban, a' nélkül, hogy a' Tanulókat leg kisebb segítség-adásra szollította volna, egy díszes Játék-szint állítson. Az első Darab, mellyel az, számos fő, és közép rendű Vendégek' jelenlétében megnyitott, volt Plautusnak ama' szép tolláról, és erköltsi czélnézetéről ismértes *Captivei*-je, mellyet a' Syntaxisták játszottak. Ebben a' Hegio (Bauer), a' Tyndarus (Szegedy Sándor) a' Philocrates (Zarka Muki) az Aristophontes (Simon Latzi) és a' Parasitus (Klausz.) olly jelesen beszélltek: hogy a' Nézők kétesek maradtak, ezen Ifjakkak korokat felyül-muló Ügyességöket-e, vagy a' Tanítójoknak Prof. Nyuli Urnak Körülök tett fáradságát tsodálják inkább, ki őket így ~~elkésztetni tudta, melly nem tsok hely munka,~~ a' mint ezt tudják a' dologban jártasok:

*Declamare doces, o ferrea pectora,
Vecti.*

Másodszor a' Rhetorok adták Kottzebuenak Das Waldhaus an der Landstrasse czimü, Prof Hofmeyer Ur által ékes deákiságra fordított, 's csélra alkalmaztatott durabját. Prof. Polgár Innocentius Ur, ki mint a' régi Philosophusok, áfjúsagiban fegyverben az ellenség' homloka előtt szolgált a' Hazának, adatta a' kisebb Oskolabeliek által a' harmadik darabot, *David poenitens* nevezet alatt, melyben

Putz, és Seidel Sopronyi fiakszép elő adásaik által szentes érzésekre indították a' sziveket. Ugyan ebben tizennégy ifjatskák, mint annyi Hyacinthusok, vagy Angyalok, bizonyos Tableaukat mutattak. De a' negyedik Darabot Prof. Horváth Timóth Ur Tanítványai, a' Poéták, magyar nyelven adták, *Salamon' megfogatlattása*, czím alatt, melyben Rosty Vintze, Bohár, és Döry eleven, és magyar tüzzele teli módjokkal annál nagyobb kedvességet nyertek, minthogy hajdani rokon Királyjaink', és függetlenségünk' édes emlékezetét hozták eszünkbe. Végre adatott jeles deáknyelven *Josephus venditus*, egy igen szép és érzékeny Darab, melyben Nitzky Sándor, Siesz, és Vojt méltó applaususokat kaptanak. Szegedy Sándor egy rövid ékes beszéddel befejezte a' mulatságokat. A' Próbutételek után felolvastatott a' Classificatio, Marton Ifjú egy szép Oratiót, Rosty Verseket mondott, ~~ajándékok osztattak a' jobbakkak a' H. Eszterházy Pálatinus Fundatiójából,~~ osztattak nyomtatott deák Versek-is, melyeket Prof. Horváth Ur készített, és az Ifjúság a' Director Úrtól atyai módon megintetvén sipok' és dobok' harsogásai között elbótsátattott.

E r d é l y.

Fels. Urunk, Thesaurarius Rationum officialis Erdélyi N. Bölöni Domokos György Urat, Hivatalbéli Szorgalmatosságáért, Hivségért, 's Tulajdonaiért, ezen esztendő Augustus 18-dikán költ Kegyelmes Decretumánál fogva méltóztatott 200 Rfkal ezüst és Arany pénzben meg ajandékozni.

Száz forint Conventiós pénzért adtak Váltó czédulában: —
Oct. 5-dikén 249 $\frac{1}{4}$ — 6-dikén 249 $\frac{1}{4}$ — 7-dikén 249 $\frac{1}{4}$ — forintot.